

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Péterfia-utca 977.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.</p>
--	--	---

Tartalom. A hazai protestáns egyházak uniója. — A debreczeni ev. ref. főgymnasium fejlesztése. Dóczy Imre. — Tárca. Özvegyek és árvák éneke. Lénárd István. — Még valami egy zsoltáriróról. Mokos Gyula. — Iskolaügy. Országos tanítói árvaház. Eötvös Károly Lajos. — Közügyeink. Balmaz-Német-Ujváros. Hajdúsági. — Salus reipublicae. Havas Gyula. — Irodalom. — Különnélepek. — Szerk. posta. — Hirdetések.

A hazai protestáns egyházak uniója.

F. hó 26-án estve 6 órakor jő össze Budapesten a hazai két prot. egyházzal közös érdekű ügyekre nézve kiküldött vegyes bizottság, a mely elé Bánó József, az ág. hitv. vegyes bizottság elnöke, a hazai prot. egyházak uniója létesítésének ügyében a következő előterjesztést intézte.

* * *

A két protestáns egyházzal közös érdekű ügyekre nézve kiküldött úgynevezett vegyes bizottságra két nagy feladat vár.

Először: Előkészíteni és fentartani ama legmagasabb eszmét és legszentebb célt, hogy a két protestáns egyház tényleg és valósággal egyesüljön, azaz, hogy meg legyen a két hatalmas egyház között a reálunió, s ezentúl ne két, hanem csak egy magyar protestáns egyház legyen a hazában.

Másodszor: Addig, míg ezen nagy eszme megéri és életbe lép, már most megjelölni ama tárgyakat, melyekben akár az egyházi élet beléletében, akár a bíró előtt, akár a politikai hatalommal és legfőbb kegyúrral szemben egyöntetű eljárás szükséges. Mert a két protestáns egyháznak kiinduló pontja egyháziakban egy, és így a végcél is csak egy lehet; — és mert az együttes fellépés jobban biztosítja az eredményt és sikert.

I.

A mi az elsőt illeti, t. i. a két egyház reálunióját, ez oly régi eszme, mint maga a reformáció, sőt a reformáció után tovább egy félszázadnál a két egyház tényleg egy volt. És akkor, a mikor az ország alkotmányossága oly szoros viszonyban állott a protestáns vallás szabadságával, a Bocskayak, Bethlenek, Tökölyek és Rákóczyak idejében, mindenik egyenlően küzdött, mindkét protestáns egyház vallásszabadságáért. A bécsi, linczi békekötések mindkét protest. evang. egyház javára és érdekében lettek megkötve, valamint megalkotva az 1791. törvény 26. t. cikknek minden szava.

Elmondhatjuk tehát mi is a lánglelkű költővel:

„Mely ördög sugta, hogy ketté szakadjunk
Hogy szét repesszünk a szent levelet,
Mit diadalmas őseink írnak
Szívök vérebe mártván kardjokat“.

A mit századoknak vérrel szerzett ténye és törvénye egyesített, kár egyes apró és önző érdekek miatt szétszakítva tartani.

Az 1791-iki zsinat egész eljárásában és a 3-ik kánonnak világos szavaiban az unió ki van mondva, és 1791. után sok éven keresztül közös egyetemes gyűlések tartottak, és csak azért szüntek meg, mert a helytartótanács betiltotta. És ha az 1791. évi mindkét protestáns egyháznak közös hozzájárulással alkotott zsinati kánonjai legfelsőbb helyen megerősítést nyertek volna, az unió tényleg már régen bekövetkezett volna.

Habár igen érdekes lenne, nem lehet feladatunk a meg nem erősítések soknemű és hosszúra nyúló akadályait felsorolni, de annyi tény, hogy az utolsó században is, valahányszor veszély fenyegette az egyházat, vagy annak érdekéről volt szó, a két protestáns egyház mindig érintkezett egymással s minden ily esetről együttesen lé-

pett fel, hogy fellépésének nagyobb súlya és eredménye legyen.

Az utolsó időben is a törvényhozáshoz együttes felterjesztések lettek benyújtva. Egy időben folyamodtunk zsinattartási engedélyért, egy időre kértük és együttesen ültük meg a zsinatnak megnyiltaképen az 1791. évnél és utolsó zsinatnak százados évfordulóját, és évfordulóját annak, hogy őseink száz évvel ezelőtt kimondták az egyesülést. Egy időben nyitottuk meg a zsinatot, és ilyen előzmények behatása alatt proklamálta Szász Károly református püspök úr beszédjében, midőn az ágost. h. v. zsinatot üdvözölte, a zsinati tagok riadó éljenei között az uniónak elodázhatlan szükségességét.

Aztán egy időben tartattak a zsinati gyűlések, és a protestáns két zsinat együtt érezte az unió nagy kérdése újra felelevenítésének szükségét, s előkészítésül egy időben küldte ki a két protestáns egyházzal közös érdekű ügyekre nézve a vegyes bizottságot.

Ebből látjuk, hogy a reformáció óta több mint negyedfélszázad óta az uniónak aranyfonalát a magyarországi két protestáns egyház kezeiből soha el nem ejtette. Élt az századokon keresztül folytonosan a protestánsok agyában és szívében élénken, élénkebben mint ma.

Pedig ha van időszak, melyben ha ez eszme nem lett volna, fel kéne támasztani, úgy ez a mai kor. Nem csak azért, mert a politikai és alkotmányos élet sajátságos alakulásainál fogva az állam a népnevelés, iskolák, az adózás és közszolgálmányok terén mindig több és több igényekkel lép fel az egyesek, az iskolák, a testületek és így a felekezetek irányában is, minék következtében az ezelőtt fennállott és törvényekkel biztosított protestáns autonomia módosul, sőt esőkken és egészen más alapokra telepítetik át, mely mindenestre együttes éberséget igényel. Mondom, nemcsak e magokban véve is igen fontos okoknál fogva szükséges az együttes örökös, de ama még sokkal fontosabb indoknál fogva, hogy a katolikus világban mindenütt bizonyos áramlat és mozgalom észlelhető.

E mozgalomnak éle kétségtelenül és természetesen leg a protestántizmus ellen van irányozva. E mozgalom már itt nálunk Magyarországon is nagy hullámokat kezd vetni s a privát és politikai és egyházi élet minden nyilvánulásában romboló hatását már is sajnosan kezdjük érezni.

Erre a két hatalmas protestáns egyház részéről a legtermészetesebb és legsikeresebb felelet volna a két egyháznak tényleges egyesítése. Egyesült erővel mily könnyű lenne ily valóban hatalmas áramlattal szembeállni.

Hiszen e tétel igazságát éreznie kell és érzi is minden protestáns kebel; mondja ki tehát a bizottság, hogy nemcsak platonice, mint eddig, kívánja a két protestáns egyház között az uniót fentartani, de kívánja azt tényleg is keresztülvinni.

Azért ennek keresztülvitelére mindkét egyház kebeléből választandó állandó, minden hat évben megújítható húsz-húsz, s így összesen negyven tagú bizottságot alapít és választ.

E bizottságnak feladata nemcsak érvényre emelni az egyesítés eszméjét, hanem éber figyelemmel kísérni az alábbiakban megjelölendő, és n. talán időközben fejlődő és felmerülő minden eseményeket, melyek már ma is, vagy későbbben közösen érdeklők vagy érdekelhetnék a két protestáns egyházat.

Szükséges tehát itt legelőször mindkét zsinatnak egyenlő szövegű törvénycikkben kimondani, hogy a magyarországi két protestáns egyház unióját kívánja és azt rendelkezésére álló minden törvényes eszközzel keresztül is viszi.

A debreczeni ev. ref. főgymnasium fejlesztése.

A debreczeni ev. ref. főiskola szellemi és anyagi ügyeinek átvizsgálásával megbízott egyházkerületi küldöttség pár héttel ezelőtt nagyérdekű jelentést bocsátott közre e főiskola kebelében szervezendő bölcészeti facultas ügyében. Nem képelek igazi református embert, kinek keble ne emelkedett volna e jelentés végiglapozgatása közben. Az áldozatkésznek az az impozáns megnyilatkozása, melyről e jelentés tanúsodik, szinte a régi kor hitbuzgóságát varázsolja élénk, s jól esik látnunk, hogy az a ref. közszellem, mely egykor elül hordozta a műveltség fátylóját, eleven erő még ma is és megteremkenyíti egyháztársadalmunkat. A debreczeni főiskolának, egyházunk és nemzeti műveltségünk emez ősi várának erőssége pedig önérettel töltheti el mindazok szívét, kiknek lelkében a protestáns öntudat még legalább olykor-olykor felébred. Ma, mikor az ősök szent buzgóságából reánk maradt iskoláink tengődő életökben egymásután dőlnek az államsegély fölemelő karjaiba, jól esik szemlélnünk, hogy van oly tanintézetünk, a mely nemcsak meg tud állani önerején a verseny küzdelmében, hanem nagy szabású fejlődésre is képes. Az a körülmény pedig, hogy ez iskola korszakos fejlesztését ref. egyházunk a honfoglalás ezeréves emlékünnepevel hozza kapcsolatba, méltó megpecsételése a háromszázados multnak s ott a másik táborban is láthatják belőle a ref. közoktatás nemzeti jellemét.

Nem akarok ezúttal a jelentés főtárgyával, a bölcészeti facultas kérdésével foglalkozni. Különben is oly beható, tárgyilagos és alapos tanulmány után, melylyel e kérdést e lapokban Dr. Bacsoni Lajos barátom fejtegette, kevés mondani valóm lehetne e tárgyhoz. Részemről egy bölcészeti szaknak főiskolánkban való felállítását a legnagyobb örömmel üdvözölöm. Csak a tudományok philosophiai művelése lehet az az eszköz, a mely egy nemzeti kulturában tudományos műveltséget, tudományos világnézetet teremthet. — Századunk első felében is philosophiai szak volt az, a mely ref. főiskoláinknak országos hírét és tekintélyét megadta. — Később a modern gymnasium szervezése főiskoláink bölcészeti szakaszát teljesen felemésztette, s részemről mindig fájdalommal láttam, a mint egyik-másik szegénységgel küzdő főiskolánk a tervszerű tanügyi szervezkedésnek egy-egy bölcészeti kathedráját volt

kénytelen áldozatul hozni. Ma már alig van egy-két bölesészeti tanszék e főiskolákban, s az is csak azért, mert a jogi vagy theologiai tanfolyamnak áll szolgálatában. Pedig a szélesebb körű bölesészeti alap fölférne ám theologusaink és jogászaink tudományos képzésére is! Nem csak a tanárképzés érdekében van szükség a bölesészeti szakra, nem csak a professornak kell philosophiai műveltséggel bírnia: a bölesészet szükséges correctivuma minden egyoldalú világnézetnek. S ezért ily bölesészeti tanszak felállítását főiskolánk újjászületésének tekintem.

Az egyházkerületi küldöttség jelentése azonban főiskolánk egységes fejlesztését tartván szem előtt, feloleli a létező tanszakok szükségleteit és korszerű fejlesztésök kérdését is. A jelentésnek ezen oldalára, s közelebről a főiskolánk kebelében levő gymnasium fejlesztésére akarok ezúttal néhány jóakarató megjegyzést tenni, s addig is, míg e tekintetben az illetékes tanárikar az egyházkerületi közgyűlést tájékoztatná, bátorkodom szerény észrevételeimet az illető körök szíves figyelmébe ajánlani.

A negyvennyolc előtti ref. főiskolának minden dicsősége mellett is volt egy nagy fogyatkozása: *elhanyagolta, mostohán kezelte a középoktatást, a gymnasiumot.* Tudományos szakképzettség híjával levő publicus praeceptorok tanították s vezették benne a gymnasiumi osztályokat, s bár e praeceptorok felett ott állott is a bölesészeti tanszak tanárainak, mint classis inspectoroknak felügyelete, e rendszer édes-keveset lendített a gymn. nevelés hiányain s ennek tulajdonítható, hogy midőn az újabb európai tanügyi szervezkedés a gymn. oktatást reformálta, főiskolánk arculata lényegesen megváltozott. Ha tehát a mult idők tanulságain okulva akarjuk főiskolánkat fejleszteni, ez analogiának nem szabad ismétlődnie, s a felső oktatást nem lehet a középiskolai nevelés rovására erősíteni. Hiszen elvégre is nemcsak főiskolánknak, de egész nemzeti tanügyünknek a középiskolai nevelés képezi gerincoszlopát; a felsőbb iskolák képeznek tudósokat vagy hivatalnokokat, de a középiskola neveli a nemzet intelligentiáját, s ha egyházunk a nemzet intelligens társadalmára akar támaszkodni, e társadalom nevelő-intézetét, a gymnasiumot a lehető legjobb karba kell helyeznie. Pedig valljuk be, hogy épen gymnasiumaink a legszegényesebben ellátott tanintézetek, s még azok is, a melyekre dicsékedéssel mutogatunk, szervezkedésökkel alig képesek az országos középiskolai törvény *minimalis* követelésének fokát elérni.

A debreczeni ref. főgymnasium tanárainak létszámát még az ötvenes évek tanügyi szervezkedése, az Entwurf-féle organisatióhoz való alkalmazkodás állapította meg. Azóta a gymn. rendes tanári létszámában csakis annyi emelkedés történt, hogy öt évvel ezelőtt egy bölesészeti tanszéket, mely eddigelé félig szolgált a gymn. tanításnak, egészen e tanszakba helyezett át a fentartó testület. Tehát ama négy évtized alatt, a melynek folyamán középiskolai tanügyünk egészen új alakot öltött, e gymnasium szervezése egy fél tanszékkal vitetett előbbre. — Bizony pedig azóta az idők igen megváltoztak. Ha a fokozott szellemi igényekre nem tekintünk is, azóta jött létre a középiskolai törvény, mely a gymnasiumi tanulók és tanárok létszámát egyaránt megszabja. S míg a tanulók számának korlátozásával szemben tanintézetünk extensiv fejlettségét megakarván tartani, kénytelen volt párhuzamos osztályokat felállítani, addig a tanári létszámot illetőleg, hogy a törvény *minimalis* követelményeinek megfelelőhessen, anyagi erő hiá-

nyában ismét a rég eldobott eszökhöz, ideiglenes segédtanárok alkalmazásához kellett folyamodnia. S így állott elő oly helyzet, hogy *a mely tanári létszámot az ötvenes években nyolcz osztályú gymnasium számára igen helyesen megállapítottak, ugyanaz a tanárikar ma, pusztán segédtanárokkal növelve, tizenkét osztályt kénytelen ellátni.* Majd az évek forgása meghozta a görög-pótló tanfolyam áldásait is; egyházkerületünk ebben a jöbön is részesíteni akarta a tanuló ifjúságot, de a tanári létszám növelésében ismét nem tehetett többet, mint hogy a rajztanításra állandó tanszéket rendszeresített. Ugy hogy *főgymnasiumunk tanári létszáma — sem a rendes tanárok, sem az összes tanerők száma — ez idő szerint nem felel meg valósággal az 1883. és 1890. középiskolai törvények minimalis követelményeinek.*

Az 1883. XXX. t. cz. 32. §-a szerint ugyanis „a rendes tanárok száma *az igazgatón kívül* bármely középiskolában nem lehet kisebb az abban fennálló osztályok számánál.“ Főgymnasiumunkban 12 osztály áll fenn; de rendes tanárainak száma e mennyiséget csakis a vallástanár és egy akadémiái tanár (ki a gymnasiumban kilencz órai tanításra van kötelezve) beszámításával éri el.*) A mi pedig az összes tanárok létszámát illeti, az imént idézett törvény nevezett §-a és az 1890. évi XXX. t. cz. 6. §-a értelmében görög-pótló tanfolyammal ellátott tizenkét osztályú gymnasiumban „a hittanárokon, a szépírási-, továbbá a tornatanítókon és a nem-rendes tantárgyak tanítóin kívül“ *legalább* 16 tanárnak kell lenni. Főgymnasiumunk berendezése pedig még összes segéd- és h. tanáiraival is csak úgy éri el e mértéket, ha amaz akadémiái tanárt, (ki csak fél lábával van a gymnasiumban) egészen gymnasiumi tanár képiben szerepeltetjük. Valóban szegényes helyzet, a melynél kedvezőbb állapotok vannak számos vidéki gymnasiumunkban. E helyzet súlyát érzi maga egyházkerületünk is; tudja, hogy a tananyag kellő paedagogiai beosztása mellett *e tanári létszámmal nem lehet ellátni a gymnasium szükségleteit*, s erről való tudásának legvilágosabb bizonyítéka azon tény, hogy ez idő szerint is 450 forintot fordít *órátöbblet díjazása* címén a gymnasiumi tanítás berendezésére.

Ily körülmények között nem kell bizonyítgatnunk e gymnasium berendezésének nagy hiányait, s ez adatok eléggé igazolják a tanári létszám növelésének szükséges voltát. — Mikor tehát főiskolánk szellemi kiépítését, fejlesztését veszszük munkálatba, e gymn. szükséglet elől kitérni nem lehet, sőt annak kielégítését első rangú, égető feladatnak kell tekintenünk. Nem is tért ki e kérdés elől az egyházkerületi küldöttség sem, s felfogása szerint igyekezett elszámolni vele.

Vannak, kik e kérdést igen könnyen megoldhatónak tartják, t. i. a párhuzamos osztályok elejtésével, a midőn gymnasiumunk a jelenlegi tanerőkkel is igen szépen be volna rendezve. Nem bocsátkozom ezúttal a kérdés illetén megoldásának mérlegelésébe; nem fejtegetem, hogy milyen egyháztársadalmi érdekek kívánják tanintézetünkben a párhuzamos osztályok feltartását; nem vitatom, hogy főiskolánknak mily ereje rejlik extensiv fejlettségében, annival kevésbé, mivel az egyházkerületi küldöttség is négy párhuzamos osztályival javasolja szervezendőnek a gymnasiumot, vagyis a fennálló 12 osztályt veszi alapul jövőre irányuló tervezetében. És miben

*) E helyzet súlyos voltát némileg enyhíti az, hogy csak ideiglenes, a mennyiben egy rendes tanári tanszék e nyáron a pályázat kedvezőtlen eredménye miatt (?) be nem töltetvén, ez idő szerint szintén helyettes tanárral van pótolva.

áll az egyházkerületi küldöttségnek a főgymnasium fejlesztését célzó javaslata? Abban, hogy két új tanszék felállítását indítványozza, s ekkor, úgy mond, ezen tanerőkkel „s legfőlebb két segéd vagy helyettes tanárral az egész gymnasium (12 osztály) ellátható leend.

A mily fölemelőleg hatott rám az egyházkerületi küldöttség jelentése általában, s a mily lelki örömmel szemléltem abban főiskolánk szellemi fejlesztését, ép oly mértékben csalódtam a gymnasium berendezésére célzó eme szegényes javaslatában. Csalódtam, mert azt hittem, hogy midőn a mélyen tisztelt küldöttség főiskolánk nagyszabású fejlesztését veszi célba, akkor első sorban a meglevő tanszakoknak olyan megerősítését, oly magaslatra emelését contemplálja, a melyen közoktatási viszonyaink jelenlegi fejlettsége mellett hosszú időn át szilárdul megállhatnak. De a küldöttség tervezete — eltekintve a tanári fizetéseknek a korviszonyokhoz mért tisztességes rendezésétől s eltekintve a rendes tanárok számának a közoktatási törvény követelte kiegészítésétől — a gymnasiumi összes tanerők számára nézve még a jelenlegi nyomorúságos helyzetnél is alacsonyabb színvonalra helyezkedett. Ma ugyanis a gymnasiumi rendes tanári létszámot (a melyben, mint fentebb említém, korlátolt tanóra számmal benne van egy akadémiai tanár is), 4 segéd- és helyettes tanár egészíti ki. S a küldöttségi javaslat e 4 ideiglenes tanár közül kettőt rendes tanárral óhajtván helyettesíteni,*) az így megnövelt rendes tanári létszám mellett nemesak elégnék tartja a ma is meglevő két segédtanári állás további fentartását, hanem az említett akad. tanárt is teljesen kivieszi a gymnasiumból, a hol ez idő szerint legalább egy fél tanszék óraszámával működik. Tehát kevesebb tanerővel kívánja ellátni jövőre a gymnasiumot, mint a hogy ma van, holott egyfelől maga egyházkerületünk ismeri el a jelenlegi tanerők elégtelen voltát az óratöbblet fizetése által, másfelől a görög-pótló tanfolyam a jövő évben teljesen keresztül húzódván az összes osztályokon, ismét újabb 4 tanóra betöltése szakad a gymnasiumi tanári kar nyakába.

Ez nem reform, ez nem fejlesztése tanintézetünknek. Ha főiskolánk anyagi erejével kellene számot vetnünk, akkor mondhatnók, hogy szegénységünk nem enged tovább terjeszkednünk. De mikor főiskolánknak olynemű fejlesztését vesszük munkálatba, a melynél az összes hazai ref. egyház támogatására számítunk, akkor épen hazai ref. tanügyünk érdekében is ennél magasabb színvonalra kell emelkednünk. Saját tanügyi reputatióink azt is megkívánná, hogy tanintézeteink berendezésében ne csak a közoktatási törvények minimális követelményeit vegyük irányadóul, hanem legyen legalább egy gymnasiumunk, a melynél minden gáncs elnémuljon. Pedig hogy a berendezésre a katolikus és állami gymnasiumok sorából példát hozzak fel, a 4 párhuzamos osztálylyal ellátott főgymnasiumok közül a budapesti kegyesrendi gymnasium a múlt évben 19, az V. kerületi kir. kath. gymnasium 20, a VII. ker. állami gymnasium szintén 20 tanárral oldotta meg feladatát; nem is említém a szegedi piarista gymnasiumot, a mely a mi tanintézetünknel még nagyobb extensivitásra törekedvén s több párhuzamos osztályt tartván fenn, a legközelebbi évben is 24 tanárt alkalmazott kebelében. Intő példa azoknak,

*) E két tanszék közül az egyik nem is új tervezés; felállítását elhatározta már a f. évi tavaszi egyházkerületi közgyűlés, s mint fentebb megjegyeztem, csak a pályázattal való elégtelenség folytán nincsen betöltve.

kik a párhuzamos osztályok fentartása iránt kiesinylő felfogással vannak.

Nem mondom, hogy a gymn. berendezésnek ily mértékét vegyük zsinórmértékül; de hogy a debreczeni ref. főgymnasium jelenlegi szükségleteit (a melléktantárgyakon kívül) 18 tanárnál kevesebb egyén alig láthatja el, ez mindenki előtt világos lesz, ha a rendes tantárgyak óraszámát (324), a beosztásnál követendő paedagogiai és didaktikai tekintetek méltatásával kellő figyelembe veszi. Es ez főgymnasiumunk fejlesztésének, virágzásának oly elodázhatatlan föltétele, a melyet előbb-utóbb meg kell valósítani. E nélkül főiskolánk szellemi fejlesztését is csak homokra építjük; mert a középiskolai berendezés alacsony színvonala jobban megboszulja magát, mint a fájdalmasan nélkülözött prot. tanárképzés hiánya.

Dóczy Imre.

Tárcza.

Özvegyek és árvák éneke.

Halottaik emléknapiján.

Dallam: 66. zsolt.

Elhunytak ők, kiket szeretünk;
Istenünk, elvetted őket.
Özvegygyé és árvákká lettünk;
Óh, lásd meg e szenvedőket!
Ugy is lesz, mert a te Fiad az,
Ki köztünk élt és meghagyta,
Hogy ne féljünk, hiszen te vagy az
Özvegyek és árvák Atyja!

Ajándékok az emlékezet,
Mely el nem hágy, a míg élünk,
S a hit, a mely te hozzád vezet,
Életünkben fővezérünk.
Küldd el hozzánk hát Szentlelkeddel,
Halottaink hű árnyékát,
Hogy azzal és a Te neveddel
Küzdjünk egész éltünkön át!

Nyugodjatok sirjaitokban,
Nyugodjatok halottaink;
Örök halál nincsen azokban, —
A sir egy jobb életre int!
Jertek fel olykor, beszélgetni,
Mi van itt fent és ott alatt: —
Nem tilt meg egymást emlegetni,
Sem az a sir, sem az a hant!

Szamos-Dob.

Lénárd István.

Még valami egy zsoltáriróról.

(Folytatás.)

A mi énekírónkat is magávalragadta korának áramlata: nyelvészkedett ő is, még pedig abban a szellemben, a mely ha ő általa nem kereste is a magyart a paradicsomban, de nyomaira is akadt Nőé bárkájában. Hogyan, maga elmondja a Szalacson, 1799. okt. 5. kelt előszóban.

Az érdekes és értelmes magyar olvasóhoz.

„Valamint a munka maga tsekély, úgy az eredete is a volt: t. i. a tél unalmas estvéinek rövidítésére elővettem egykor Otrókotsi Foris Ferencnek a magyar eredetről Franekerában 1693. diákul kiadott könyvét, mellyben némelly magyar szónak s neveknek a sidó nyelvből lett származtatását olvasgatván, kezdettem kételkedni azoknak igaz és szükséges voltáról, s először csak a jász nevet próbálván magyar gyökérből kifejtetni, több-több kétséges nevek adták elő magokat, mellyeket feljegyezgettem; végre annyi jött elő, hogy száma se volt. Ezek közül némellyeket kiválogatván, igaz gyökereket a magyarban elmefuttatásból keresgettem. Tzélja írásomnak nem az, hogy új magyar szókat faragjak, hanem tsak a régieket mutogatom, mitsoda gyökerekből nőttek? és az idő s betűk változása által mennyi felé ágaztak? s mitsoda az eredeti értelmek és egymáshoz való atyafiságok?*

Munkáját ki is akarta adni; az előkerült kézirat maga a nyomdába szánt példány, a melyre az imprimaturt Beresevich József a h. tartó tan. könyvvizsgálója Budán 1800. febr. 19. kelettel jegyezte rá, a melyet a tulajdonos Fel-Apáthi Molnár Sándor — kiadván 1844. Magyar nyelv eredete czímen — a N.-Museum könyvtárának ajándékozott.

„Ezeket én, valamint tsak magam — mulattomból írtam: úgy épen nem is lett volna szándékom köz-kézre bocsátani: hanemha némelly barátimnak ösztönzések ide járult volna, kik úgy ítélték, hogy azoknak, kik a magyar nyelv vizsgálásában gyönyörködnek, nem léssen ez unalmas: sőt ösztön gyanánt szolgál arra, hogy mások nagyobbakat próbáljanak; s kivált hogy a magyar gyöker szókat, ha ma nem mindenikkel élünk is, rendbe szedjük s azoknak igaz ágazásiból készítsenek egy jó magyar lexikont“.

Ezt a szótárt egy századdal későbbben, napjainkban adja ki a Tud. Akadémia támogatásával Szarvas Gábor.

4. Mint zsoltáríró több helyt méltatták, de az egyes kimutatásokban más-más dícséretet tulajdonítatnak neki. Így legközelebb a Prot. Szemle 482 lapján az 51, 55, 196 (a kézirat szerint 52, 56, 197), míg a 159 a sorozatból ki van hagyva; talán a corrector hibájából. Hogy muzsája nem csak a fenséges föld feletti régióiba ragadta, tréfásan vallja be Tóth Ferencnek egy 1810. okt. 9. kelt levelében. „A zöld tógának és tünkönak eltöröltetésekor igaz, hogy én jádzottam egy néhány esekély distichonokkal hat esztendő deák koromban: melyekért kiesinybe hogy ítéletet nem tettem rám az akkori ránczos homlokú Cátók.“*

Nem lesz érdektelen tudomást venni arról, miképen fogadták magok az írók saját munkáikat a redactorok kezéből. Lengyel József, Keresztesinek utóda (emléktáblája ott van Keresztesie mellett) ezeket írja Tóth Ferencnek Szalacsról 1813. szept. 2. kelettel. „Kedves Ferenc! Irok már a zsoltárról. Én írtam ezeket: invoc. vasárnap r. nro 3.; köznap reg. nro 2, 3, 4; estve nro 3; vasárnap d. u. nro 1; — az énekekből nro 1, 13, 19, 30, 39, 55, 66, 67, 68, 78, 80, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 94, 95, 147, 158, 168, 185, 192, 196, 220, 221, 222, 227, 231, 233“.

Keresztesi József írta (l. K. Nagy Sándor közleményét).

A mi van nro 15, írta a ragyas Nagy István. Ugy tartom, a Dominicakba is ő írta a decalogust.

* Naplójában (4 l.) csak ennyi van: „1774. d. 6. Maii kezdettk munkálódni a consistoriumban a zöld tóga és tinko eltöröltetését, melyeknek bucsuzását distichonokban adtam elő“.

Dr. Szentgyörgyinek is van benne 7 éneke, de a mint maga mondotta, rútol travestálva.

A vasárnap d. u. invoc. nro 2. írta Földvári.

Nro 235. Szakáts Mihály.

Budapest.

Mokos Gyula.

(Vége köv.)

Iskolaügy.

Országos tanítói árvaház.

„Egyik alkalmas központnak tekintem Debreczen szab. kir. városát“, mit és mennyit jelent Magyarország közoktatási miniszterének e nyilatkozata a tanító-árvák nevelése szempontjából, és a nemes város helyi érdekei, meg a közművelődés tekintetében? e kérdést óhajtom közelebbről megvilágítani.

A magasztos hivatásáért irigylésre méltó, de hivatali helyzetében annál kevésbé irigylendő néptanító árvái nevelésének gondját maga az állam vette föl, hogy a népnevelői érdekes munka anyagi jutalmának szűkös mértékét gazdag erkölcsi kárpótlással: a tanító-árvák legjobb nevelésével és tisztos életpályákra legmondosb oktatással atyailag kiegészítse. Az orsz. tanítói árvaház nevelő iránya és szervezete tüzetes szaktanulmányok alapján oly módon állapították meg, hogy gyakorlatiasságával, családi jellegével, a növendékek egyéni hajlamát s képességét első sorban szem előtt tartó szakművelésével a tanító-árvák vallásos, hazafias és munkás nevelését, hasznos közpályára képzését biztosítsa. E testi, lelki jó fejlődés előfeltételei nemcsak a nevelési mód és rendszerben, hanem a környezetnek viszonyaiban is rejlenek: kiválóan fontos tehát az orsz. tanítói árvaház elhelyezése.

Messze vidék közlekedési góczpontjának, kiválóan egészségesnek, lehetőleg olesónak, mindenképpel pedig nemcsak erkölesökben tisztának s hitben buzgónak, de tősgyökeres magyarnak is kell azon városnak lennie, hová az ország minden tájáról összeseregülő tanító-árvák intézetét helyezhetni. Kívánatos minél több felekezetnek helyben virágzása, hogy a különféle hitű tanító-árvák vallásos gyakorlata pozitív hithűséget, vallásos erkölesöt biztosítson kinek-kinek a gondviselés által kirendelt egyháztana szerint. Az olesóságtól eltekintve, mind e felsorolt előnyök önként kínálkoznak Debreczen sz. kir. városában.

Kiváló fontosságú, hogy magasb műveltség, nemes közszellem, fenkölt emberszeretet, tevékeny köz- és társadalmi élet uralkodjék a tanítói árvaház helyén. Elismeréssel adózom Debreczen közléte és társadalma mindez erényének: itt a kultura áldásait úton-útfélen feltűnő példákban szemlélhetik a növendékek, a versenyző szeretet jótékonyságának szerencsés részesei lehetnek szerencsétlen tanító-árváink, a romlatlan családi élet tűzhelyénél bizonyára sokszor fölmelegedhetik a vendégszerető kis családtagokkal játszó árva fiúk, lányok méla kedélye.

Kell, hogy lehető legtöbbféle tanintézet álljon a növendékek befogadására az orsz. tanítói árvaház városában. — A család csoportrendszerhez képest beosztott és 12 éves korukig testvériesen együtt nevelt árva fiúk s leányok életre való oktatása ugyanis akként biztosítja minden egyes növendéknek egyéni hajlamait, rátermettségét szerinti gyakorlati kiképezését, hogy ki-ki megnyilatkozó képességéhez illő fokú és

irányú iskolába küldetik. Az elemi iskolák végeztével gazdálkodó, ipari, kereskedő, humán vagy reál-tudományszaki, tanítói avagy egyéb diplomatikus életpályára képezeti az árvaház felismert hivatásuk szerint növendékeit Debreczenben az elemi iskolák fölött gymnasiumok, reál- és kereskedelmi iskolák, gazdasági és tanítóképző szakintézetek, akadémiai fakultások vannak (remélhetőleg közelebbi ipari szakoktatás és tanárképzés is leendő); mind megannyi jó intézetei a tanító-árvák kiképzésének. Az árva leánykák pedig az elemi oktatás után felső népiskolát, felsőbb leányiskolát, női ipariskolát, női keresk. tanfolyamot, dajkaképző intézetet találnak már ma is; és én közelgőnek szeretem hinni az időt, mikor kisdédóvónő és tanítónő-képezdének székhelyeül is tisztelhetjük a magyar Alföld Athenéjét, Debreczent.

Ime, ezek a nemzeti, közművelődési, philantrop, nevelési és okszerű tanítási érdekek sugalhatták miniszter úr ő nagyméltóságának nézetét, hogy Debreczen szab. kir. város alkalmas központ tanítói árvaház felállítására.

Ily magas és nemes közérdeknek istápolása magában is méltó ambícióját képezhetné (s bizonyára képezi) Debreczen szab. kir. város hatóságának; de az országos közérdek mellett tiszteletre méltó fontos helyi érdekek is megszívlelésre és támogatásra ajánlják a magas kormányoknak fent ismertetett kezdeményezését.

Oly hatalmas fejlődésbe indult városnak, mely már az ország mintegy ötödrészét uraló közművelődési gócponttá lett, haladási lépésül szolgál minden újabb kulturális közintézte, felebaráti szeretet-sugalta minden jótékony alapítása.

A nagyvárosi jelleg másik alkatrésze, hogy e humánus közintézetek a köveket megszólaltató hatalmas középületek által hirdessék a város szellemi és anyagi felebbvalóságát messze vidékek fölött. Dísz és gyümölcsöző erkölcsi tőke mellett anyagi előnyöket is kölcsönöz a városnak egy-egy országos közművelődési intézet felállítása és állandó fentartása, melynek költségei nem megvetendő forgalom jövedelmét biztosítják a lakosság egy részének.

Az iskolák évenként 50—60, esetleg 100 növendékkel, és pedig minden valószínűség szerint, jeles növendékekkel szaporodnak. És a tanító-árváknak nemcsak tanulásuktól lehet legjobb eredményt várni, de főként arra számíthatni biztos reménységgel, hogy a vallásos erkölcsökben, gyakorlati módszerrel testileg-lelkileg egyenlő, — gondosan és rendszeresen nevelt ügyes árvák a köziskolák nevelő hatását fokozni, és vonzó példával öntudatlan is irányozni fogják; minek előnye szembeötlő, ha tekintetbe vesszük, hogy iskoláink az oktatás mellett a nevelésre eddig kevesebb gondot s nem elég gyakorlatias módszert fordítanak.

A szab. kir. város területén felállított internátusok szintén hasznos meríthetnek növendékeik s a közönség javára azon tapasztalatokból, melyeket egy új, államilag létesített, minden modern felszerelés, berendezés és vezetés előnyeit feltáró intézet internátusában szereznek. Hasonlóképen hasznára válhatik a képezdének, ha növendékeik minél gyakrabban hospitálván az orsz. árvaházban: nemcsak tanítási, de nevelési gyakorlatias módszert fordítanak.

Végre, hogy többet ne említsek, megbecsülhetetlen előnye lenne Debreczen szab. kir. városnak, mely nem bír saját árvaházzal, ha a magas min. rendelet kedvezményezésével élve, árváinak egy részét megfelelő hozzájárulás mellett, az orsz. tanítói árvaházban helyezné el. Világért sem gondolom, hogy

minden vagy bármely árváját; a kivihetlenség és a tanítói árvaháznak rendeltetésétől elvonása is gátat vetne ily tervnek. De meg nem is javasolhatnám a helyb. felekezetek, egyesületek és a rokonok árvanevelési készségének akár korlátozással, akár versenynyel megnehezítését. Am van két oly társadalmi rétege a városbeli árváknak, mely rá lehet utalva az orsz. tanítói árvaházban neveltetésre. Ott vannak az idegen családoknál elhelyezett, „kosztba adott“, és itt ha nem is elhanyagolás, de hozzá nem értés miatt bizony gyakorta igen rosszul nevelt árvái a művelt családoknak; ez árvák atyafisági vagy gyámhatósági intézkedéssel nagyon előnyösen elhelyezhetők volnának a tanítói árvaházban, mely a legjobb, egyéniséghez alkalmazott gyakorlati irányú nevelést biztosítja. És ott vannak Debreczen sz. kir. város tisztviselőinek árvái, kiknek gyámdíj-igényük is van; a városi tisztviselők odaadóbban, kicsinyeik jövőjét biztosítva látva, rettegés nélkül élnének hivataluknak, ha a nemes város a tisztviselő árvák nevelésének gondját az orsz. tanítói árvaházra ruházván, jövőjüket atyai-lag biztosítaná.

Eötvös Károly Lajos,
kir. tanfelügyelő.

Közügyeink.

Balmaz-Német-Ujváros.

A nagy magyar Alföld legmagyarabb városának, Debreczennek szomszédságában fekszik; — összeforrva egy szintén népes és nagy magyar várossal. Több mint száz éve települt, — nyelvében, szokásaiban, sőt még érzületében is idegenül. Csak a Szentháromság-egyháznak — kálvini, evangéliumi értelemben — imádása, csak a hit volt közös. És e nép, mely ősi hazájából nyomor és inség által kiszorítva, itt a délibábos magyar rónán új hazát keresett és talált: száz év óta ide forrott, meggyökeresedett, s ha szinte még folyamatban van is az átalakulás, — magyarrá változott. Nem üldözés, nem erőszak nyomása, hanem a hazának igaz szeretete által.

De lehetne-e másként? E hon megnyitá előttök anyai kebelét, áldott földje táplálja, — intézményei, törvényei védelmezik, boldogítják őket is. Nem volna-e természetellenes, ha nem szeretnék, ha igazi hazájuknak nem tartanák ők is e mi szent honunkat?

És annak tartják és annak vallják! Rájuk nézve is szent ez a föld; az ő apáik vére is öntözé ennek hantjait; az ő bölcsőjüket is ez ringatá s poraik felett ez domborul!

Valóban lelki öröm látni és hallani, hogy a két város eddigi megkülönböztető jelzői: „magyar és német Ujváros“, mindinkább csak földrajzi határvonalat jelentenek, de nem nemzetiséget jelölnek.

Ezen jóleső és megnyugtató tapasztalást nyertük mindnyájan, kik e helység lakóinak örömmünepében e hó 13-án résztvehettünk.

November 13-án volt e község hitbuzgó és áldozatkész lakosainak új templomuk felavatása, melyet a száz év alatt elavult s életveszélyessé vált ó templomuk helyén, megnagyobbítva, csinosan, díszesen felépítettek. Mi sem bizonyítja e nép hitéhez való buzgó szerelmét fényesebben, mint ez az önerőjökön, tetemes költséggel (20 ezer frt), páratlan áldozatkészéssel emelt díszes épület. Évekig készültek hozzá, gyűjt-

vén hangyaszorgalommal a morzsákat, míg nem felépíthették belőle e messze kimagasló — Isten imadására szentelt szép templomot.

Szívbeli örömmel építették, szívbeli örömmel vágytak bemenni az Ur hajlékába, s óhajtották ennek megnyitását örökemlékkévé tenni maradékaik előtt is. Ezért ünnepélyes felavatást szereztek. Tapasztalhatták ez alkalommal, mily atyafiúi szeretettel viseltetnek hozzájuk az egyházmegye testvér-egyházai; tapasztalhatták, hogy a tiszántúli egyházkerület képviselőjében mily szeretettel ölelte keblére ennek tiszteltreméltó püspöke! Meggyőződhetek a felől, mennyire megvalósult az evangéliom egygyé tevő szelleme, úgy a mint azt Pál apostol mondja Gal. III. 28 versében.

A lelekemelő ünnepély lefolyása a következő volt:

A vasállványokon elhelyezett 3 új harang zúgása közben bevonultak a templomba főt. Kiss Áron püspök úr vezetése mellett nt. Szeremlei József egyházmegyei esperes, nt. Zsigmond Sándor h.-szoboszlói, Benkő Lajos h.-nánási, Eröss Lajos földesi, Tóth Lajos t.-dobi, Láposy János t.-eszlári, Jakucs Sándor szováti, Hoffman Dávid helybeli lelkipásztorok.

Egyházmegyénket képviselte a világiak részéről Méltóságos Gróf Degenfeld József hajdúmegyei főispán úr, mint az egyházmegye gondnoka. A debreczeni tanítóképződt nt. Jó István igazgató tanár úr. A b.-ujvárosi járást tek. Ferenczy Elek főszolgabíró úr, a b.-ujvárosi előljáróság s több vidéki vendégek.

A templom telve.

A 234. dics. 1—2. verse áhítatos éneklése után főtiszt. püspök úr állott a magasra emelt díszes szószékbe és buzgó könyörgésben ajánlotta Istennek az ő tiszteletére épített házat. Imádságát oly sok szív rebegte utána az öröm, hála és meghatottság könyeivel szemében!

Majd a 233-ik dics. 8-ik verse után Zsigmond Sándor úr tartott Márk. ev. 9-ik r. 5-ik verse alapján remek kidolgozású, szóközi tökélyvel előadott, a figyelmet mindvégig lebilincselő beszédet. Gyönyörűen felelt meg e feltett kérdésre: kinek és ki által építünk e templomot? Nem Mózesnek, nem Mózes által, nem Ilyésnek, nem Ilyés által, hanem az Ur Krisztusnak az Ur Krisztus által. Vajha maradandó hatása legyen e hit-erősítő beszédnek a hallgatók lelkében!

Ezután a 234. dics. 3-ik verse elénekklése után Benkő Lajos úr lépett az egyház nőtagjainak áldozatkészségéből gazdag bársony terítővel fedett úrasztalához, s az ünnepi hangulatot magasra fokozó ágendázás után Jakucs Sándor segédkezésével, a nagyszámmal járulóknak kiosztotta az úrvacsorát; melynek folyama alatt a templomi énekhar és a gyülekezet a 167. és 112-ik dicséreteket énekelte.

Eröss Lajos földesi lelkész, erős protestáns szellemben tartott agenda után, melyben azt fejtette ki, hogy miért keresztelünk mi az Atya, Fiú és Szentlélek Istennek nevébe — keresztelt 4 csecsemőt.

Tóth Lajos t.-dobi lelkész, szóközi lendülettel elmondott tartalmas beszéddel esketett három új házaspárt.

Végezetre az emlékezetes szép ünnepélyt nt. Szeremlei József esperes úr gyönyörű, hálaadó, Istennek ajánló imádsága és áldása rekesztette be, — mely után az emelkedett érzelmekkel megteljesedett gyülekezet a CXXII. zsoltár 3-ik versének zengedése közben eloszlott.

Ilyen lefolyása volt a b.-német-ujvárosi templom felavatási ünnepének; ez volt itt az első eset, hogy így minden egy-

házi szertartásaink magyar nyelven végeztettek. Vajha legyen ez a szívek-re-lelkekre oly mély benyomással bíró szép ünnepély kezdete annak, hogy a kik velünk hitben, reményben, szeretetben egyek, legyenek egyek istentiszteletük nyelvében is!

Ez a mi édes reményünk és óhajtásunk teljesedjék és ne szégyenüljön meg!

Délben az egyház vendégszeretettel látta el vendégeit az újonnan épült tágas iskola termében. A magyaros és ízletes ebédet számos toasztok fűszerezték. Talán ezek is eszközlői lehetnének fenti óhajtásunknak.

Hajdúsági.

Salus reipublicae.

(Válasz a „Suprema lex“-re.)

1892. nov. 5-ikén jelent meg e b. lap hasábjain Berei József „Suprema lex“ cz. cikke, panaczeájaként rég idült sebeknek, melyre nézve kötelességemnek tartom bizonyos bíráló észrevételeket tenni.

Minő téves felfogás, a mi bajainkat az egyházmegye geográfiai fekvésében keresni, mint teszi B. J. midőn az Asztalos György „n.-károlyi egyházmegye története“ cz. művéből kölesőnzött történelmi reminiscentiájában arra a conclusióra jut, hogy a két egyházmegyéből kikerekített n.-károlyi egyházmegyében (melynek fekvése természetesen hozta használatba az „északi“ és „déli oldal“ elnevezést) „a két elem még ma sem forrott össze s köztük a régi versengés megvan ma is.“ Hiszen nyoma sincs ma már itt azoknak az okoknak, melyek ez állítólagos versengésre valaha alapul szolgáltak, az egyesülés oly régi, hogy szó sem lehet azokról a friss emlékekről, melyeknek élénk érzete befolyással lehetne az egyesek magatartására s akadályul szolgálna az összetartásban. Az egyesülés oly teljes, a minő csak lehetséges. Hogyisne?! Alantírott, nemesak káplánkodásom, de életem jó részét a Nyírben, az „északi oldalon“ töltöttem, most a „déli vidéken“ lakom, hát nem a legerősebb összetartás érzete csatol engem az északi oldalon lakó lelkészársaimhoz? Képes azt szétszakítani a geográfiai helyzet? Nem ott rejlik a baj! Az csak képzelgés! Hanem ott van az egyes emberek kielégíthetlen önzésében, a melynek érdekében válogatás nélkül használgatják fel a meg nem engedett eszközöket, támasztván ezáltal zavart, elégtelenséget, keserűséget, vagy ha úgy tetszik, versengést. Azon egyesektől, kik egyházmegyénk áldott békéjén pusztító rovarként dúlnak, nem áll távol B. J. úr, s nem lehetetlen, hogy ama neheztelt conferentiából való kimaradásában is, nem kis szerepet játszott ezen körülmény. Ebből jobb lett volna levonni a természetes consequentiát, semmint alapnélküli jeremiádot zengedezni épen ezen konferencia rovására is. Mert hát mi is történt azon a „szűkebb körű lelkészi értekezleten“? Egy vonalnyival sem több, minthogy az egybegyűltek közt megállapodás történt arra nézve, hogy kik választassanak be az egyházmegyei tisztkarba és pedig — mint a meghívóban is jelezve volt — a többszöri szavazgatás kikerülése czéljából. Azt hiszem, ezen eljárásra, szeliden szólva v a k o s k i f e j e z é s az a „szennyos korteskedés“, mert itt sem föld-, sem pénzosztás, sem itatás nem történt, a mit B. J. cikkében ezen tényre vonatkozó „szennyos korteskedés“, „lélekvásárlás“ kifejezésből egyenesen következtetni lehet, a mely kifejezés

— bármiként definiálja is a korteskedést — még a pusztára beszélésre is erős, pedig ezen alkalommal ez sem történt, nem lévén rá semmi szükség egy olyan körben, hol az egybegyűltek egyszerű hívásra, önként jelentek meg. A vélemény szabad nyilvánítását úgy egyesek előtt, magán körben, mint a nyilvánosság előtt korteskedésnek nem tartom, sőt úgy vagyok meggyőződve, hogy az az emberi legszentebb jogok egyike, melylyel élni egyenes kötelesség, melynek elnyomására irányuló minden törekvés, mint azt B. úr megkísérelte, elítélendő. Lelkésztársaimról bizonyosan tudom, hogy úgy erkölcsileg, mint szellemileg, állanak azon a niveaun, melyen elhatározásaikban, még korteskedés és pressionálás esetén is, a saját legjobb belátásuk szolgál irányadóul; kizártnak tartok minden más felfogást. Az épen sajnós, azért nincs aztán egyetértés, hogy B. úr nem tartja kizártnak a mondottak ellenkezőjét, sőt elég vakmerően egyeseket — lelkesztársait — „szennyest korteskedéssel“ és „lélekvasárlással“ vádol; persze névszerű példákra nem hivatkozik; ki is akarná önmagát befeketíteni?! Ily előzmények után nagy szemforgatások közt esodálkozik és sajnálkozik, hogy nincs egyetértés, hanem versengés, viszály s vádol másokat! Hogy is mondja III. Richárd:

„A rosszat én teszem s zajt én ütök,
Az eldugott vést csapra én ütöm
S a bűn súlyát másokra hárítom!“

Vannak nekünk bajaink, de azoknak nem a tisztújítások képezik forrásait, hanem részben azon szegyenletes dolgok, melyeknek épen a legutóbbi két egyházmegyei gyűlés volt színtere, hol — mint helyesen jegyzi meg B. J. — nem a res, hanem a persona nyomult előtérbe, még pedig egyházi törvényeink dacára és az „érdek-klikk hydra-feje“ törvénytelen s erkölestelen cselekedetekre ragadtatta magát, a melynek keserű ízét sokáig nem feleli el egyházmegyénk úgy egyházi, mint világi közönsége. Ott kél el a tanács azoknál, kik ezen sebek ütésében közreműködtek, meg azoknál, kiknek kezében, igaz, őszinte érzelm hiányában, a legnemesebb szándék, a legszebb gondolat is tönkre silányul, nevetségessé lesz. A választási dolgokat bízni kell az egyes lelkesztársakra, még akkor is, ha azt tapasztaljuk, hogy nem kedvünk szerint megy — mert ebből még nem következik, hogy rosszul megy — és sértett hiúságból nem szabad félrevezetni azt a közvéleményt, a melyet ha el is lehet egy időre áztatni, de előbb-utóbb, kirekire meghozza a maga helyes ítéletét.

Szakítson csak egyszer B. úr a cikkeiben elítélt elvekkel, munkálja csak olyan híven, önzetlenül a köz javát, mint cikkében óhajtja, hogy munkálják mások, vonatkoztatva csak a „suprema lex“-et a „salus reipublicae“-re (egyházmegyénkre). Mindjárt közelebb leszünk egy lépéssel az ideálhoz, egyházmegyénk békés, erőteljes fejlődéséhez, a testvéries egyetértéshez; de addig, míg „suprema lex“-nek a saját önző érdekeink minden áron való előmozdítását tekintjük, míg az egyén legdrágább kincsének, a szólásszabadságnak elnyomására s lelkesztársaink törvényszék elé való hurezolására törekszünk, míg csak prédikáljuk a békét, de alattomban a viszályt szítjuk: addig nem jó be az áldott béke a mi házainkba s minden annak becsalogatására irányzott bármily kenetteljes hírlapi cikkkezés is a tartalmatlan frázis hatását kelti s önkénytelenül is a farizeizmusra emlékeztet.

Én hiszem, hogy eljő az idő, lehet, nincs is messze a szebb kor hajnala, melyben egyházmegyénkben a „salus

reipublicae“ lesz a „suprema lex.“ Hogy mihamarabb jöjjön el, dolgozzunk és ne gyanúsítgassunk!

Kis-Majtény, 1892. nov. 9.

Havas Gyula.

Irodalom.

Bibliai képek.

Magyar protestáns egyházi szónoklatok a keresztyén moral népszerű tanítására. Irta Vásárhelyi Zsigmond ev. ref. lelképásztor. Marosvásárhelyt. Kiadja Temesváry M. 1892.

(Folytatás.)

Igy gombolyodik szerző kezében a fonal, így érkezik ama nyomatékos kijelentéshez, hogy ígéhirdetésünknek más forrása nem lehet, mint Jézus erkölestana. Azonban meg sem pihen, alighogy föllélekzik, már is érzi, hogy itt nem egészen jó helyen jár, itt még megállapodni teljes lehetetlenség. Hőfedte esücsra hágott: lába alatt a talaj nem szilárd, körülte hűs a levegő. Ha a mélységbe nem sülyed, itt holtra fagy vagy éhen vész el. Sietve halad hát felebb, tovább, közelebb a naphoz... Siet megjegyezni, hogy mi sem lehetne sivárabb, ridegebb irány, mint egy oly ígéhirdetési rendszer, melyben csak morál prédikáltatnék — Jézus nélkül, — hogy a ker. erkölestan tárgyait Jézus nélkül szószékbe vinni nem lehet. Ez olyan képtelenség volna, — úgymond, — mint bölcsészettörténetet tárgyalni a bölcsészek és jellemző egyéni vonásaik ösmertetése nélkül. Olyan képtelenség, tehát nem több, nem nagyobb! A Jézus személye és ígéje közötti egybefüggést ilyennek találja. Szerinte hát összetartozandóság szempontjából a Krisztus és tudománya olyan, mint pl. Aristoteles és az ő philosophiája.

Ime itt a roppant tévedés, mely reá nézve aztán végzetessé is válik s egész művén veres fonalként végig húzódik. A végzetes tévedés mindjárt a kiinduláspontnál kezdődik, ott, hol a hitszónok elé Krisztust állítja követendő eszményképül. Ez a kitüntetés a Krisztusra nézve lealázó, a homilétára nézve pedig, mint a példa mutatja, veszedelmes kísérlet. A Krisztust, mint szónokot, individualizálni helytelen dolog, nem kell, nem szabad. Ő nem mester, nem példány, nem ideál a hitszónok előtt, hanem beszédünknek alapja, célja, tartalma. Tanulhatunk s tanulunk is kell a Jézustól, mint tanítótól, mint prédikátortól, de folyton lábainál ülve maradnunk nem lehet. — Nekünk nemcsak az ő erkölestanát, nemcsak a Jézus vallását kell prédikálnunk, nem is azt, a mit ő tanított volna, ha köztünk marad, hanem hirdetni kell őt magát, a megfeszített és feltámadott Krisztust, az ő róla szóló evangyéliomot úgy és abban a szellemben, mint ezt az ő tanítványai és az apostolok tették és tanították. E tekintetben elsőbb és több előttem Pál, mint maga a Krisztus.

Szerző felelte mindezeket, pedig tanulta egykor. A Mester fenséges alakja mellett eltörpül, homályba borul minden; az ideál eltakarja, elfedi szerző szeméi elől a világ Megváltóját, az igazi Krisztust. Innen van beszédeiben is az a bizonyos egyoldalúság, mely a tiszta keresztyéni álláspontot kifejezésre jutni nem engedi. Mondjuk ki nyíltan, hogy szerző nem úgy jelenik meg előttünk, mint az evangyéliom prédikátora, hanem mint moral-philosoph, mint vallásbölcsész. Istent s annak világhoz való viszonyát bizonyos theistikus állásponton fogja fel;

a váltság nem a gólgotai kereszten nyer kifejezést — az ember erkölcsi ténye az a Krisztus által. (Lásd az I. és III. sz. beszédet). Szóval az ember par excellence erkölcsi lény. Semmi kifogásunk e nézet ellen, de mi a bűn gyermekeinek mást hirdetünk. Jó, míg állasz, de ha elestél, ha lelkiismereted viharja felzúgott ellened s elborítással fenyeget, e beszédekben számodra menedék nincsen, itt a keresztyénség élő Istenét, a szerető édes Atyát, ki örökséged eltékozlása után is keblére öleljen, — a Megváltót, a bűnből Szabadítót, ki a kétség váltságos percében megfogja kezéd s az irgalomhoz vezéreljen, hasztalan keresed, föl nem leled.

A fentebbiek tájékoztatást nyújtanak a szíves olvasónak nemcsak a mi véleményünk és ítéletünkről, hanem a szerző álláspontja, illetőleg ama szellem, elv és irányzat felől, mely a kezünkben levő mű további tartalmát képező 25 egyházi beszédet áthatja és vezérel. E beszédek, mint a címbe is jelezve van, nagyobb részben bibliai képek, melyekhez az anyagot az ó- és újtestamentum örök szépségű történetei, a régi szent világ nagy alakjai s néhány esetben a mély gondolatokat rejtő jézusi példázatok szolgáltatják. E képekkel ritkán találkozunk másutt; közönséges tehetség nem igen mer azokhoz közeledni, s ha mégis hozzájuk nyúl, eltörpülnek, semmivé lesznek kezei között, míg itt a zseniális szerző művészi esztétikától meglevenedve, járnak-kelnek előttünk s a tárgyak ragyogó világításban tárulnak szemünk elő.

Tájékozásul a kötet rendkívül gazdag és változatos tartalmából álljanak itt a következők. A világ romlottsága felett búsuló és ítélező Isten. A bárkába bevonuló Nóéh. Az igazságszolgáltató Salamon. A halászó Péter. Az irgalmas samaritánus. Az Isten országa stb. Mindeme nagy és szent alakok hozzájuk méltó keretben jelennek meg, — az egyes képekben rajzolt erkölcsi igazságok mindenütt művészileg domborodnak ki. Kép nélkül szólva, nemesak a tárgyak választékosságát, hanem azok feldolgozását, a munka technikai oldalát illetőleg is szerzőről a legnagyobb elismeréssel kell nyilatkoznunk. A berendezésben ugyan, így együttesen tekintve a beszédeket, bizonyos chablonszerű egyformaság, kategóriái egyoldalúság uralg, de egymástól elkülönítve az egyes dispositiók úgy tartalmilag, mint alakilag kifogástalanok, itt-ott példányszerűek. Például: „Az elítélt alkotás“-ban (I. r.) mi a tökély, (II. r.) hol a hiba? „Az új világ magvai“-ban mi a változó, mi az állandó elem? Az Isten országa miben áll az emberek felfogása és a Krisztus tanítása szerint? A részek kidolgozásánál azonban több helyen eltéveszti szem elől a műalkotás szabályait, az egyes részek közti arány és összhangra nincs tekintettel. P. mindjárt az 1-ső sz. beszédben, úgyszintén a X-ikben a II-ik rész az egész terjedelemnek felét, a XX. számúban pedig annál is nagyobb hányadát foglalja el. A XVII. sz. beszéd bevezetése 4 lap, I. része 2 lap, II. része 6 lap. A XIX. sz. beszédnek pedig csak a bevezetése 6 oldalra terjed. Általában ott, hol a téma vagy az egyes rész tartalmasabb, szerző igen sokszor az egyházi beszéd keretére, időtartamára való tekintet nélkül áradoz.

Keér.

Kiss Bertalan.

(Vége köv.)

Megjelent a Protestáns új képes naptár, az 1893-ik évre. Szerkesztette legifjabb Szász Károly, 39-ik évfolyam. Érdekesnek tartjuk megemlíteni a mai, mindenben, még a feledésben is gyorsan haladó korban, hogy a Naptár

első szerkesztője a nagynevű Ballagi Mór volt, s minő közremunkálókka! — hogy csak néhányat említsünk föl, 39 évvel ezelőtt Arany, Dobos János, Filó Lajos, Gyulai Pál, Jókai Mór, Révész Imre, Szász Károly, Székács József, Tompa Mihály, Török Pál stb. stb. megannyi jeleseink voltak a munkatársak. A 39-ik folyamban — ha jól tudjuk — 3-ik szerkesztője mutatja be magát legifjabb Szász Károlyban. A szokásos naptári rész után érdekes olvasmányokat, képeket ad. Kezdi legelől a mi felejthetetlen Révész Bálintunkkal, kinek arcképe lehetne sikerültebb is. Még inkább megjegyezhetjük ezt jelenlegi szeretett püspökünk arcképe. Az 1878-ik évi folyam sokkal sikerültebben hozta ez arcképet, bár, a mostani kisebb sikerért, a kiegészített életrajz kellemesen kárpótolja az olvasót. Erdélyi Pál „Az énekes könyv reformjához“ című közleménye sok tekintetben tanulságos, bár nem egészen elfogulatlan. Baltik Frigyes ág. hitv. evang. püspök életrajzát az arcképhez Szász Károly írta meg. Megdöbbenő helyzetről vonja le a leplet Vargha Gyula „A református egyház híveinek szaporodása“ című cikke. Jó lesz ezt elolvasni, dunáninnen-dunántúl... s okulni belőle. Szeretnénk bővebben foglalkozni e cikkel, ha terünk engedné. Így csak rámutatunk, hogy a cura pastoralis, a belmissió hivatva van a bajon segíteni. Gyönyörűséggel olvastuk Szaboleska naplójegyzetét Genfről. Közli még a Naptár a Gönczy Pál, s néhány, „Az 1791-ik évi XXVI. törvénycikk“ felíratú közleményhez tartozó jelesünk arcképet, közöl egy elbeszélést s népdalokat. Az új szerkesztői kézben a Naptár is újult. Ne hiányozzék egy protestáns lelkész és mívelt egyháztag asztaláról se!

A vasárnap-ügy irodalmához. A folyó év május havának 18–20. napjain Stuttgartban tartott „Vasárnap-ügyi nemzetközi congressus“ tárgyalásainak jegyzőkönyve megjelent, vagy mostanában megjelenik „Die Verhandlungen des VI. Internationalen Congresses für Sonntagsfeier“ cz. a. Stuttgartban, s rendelhető 1 márka 50 pfennigért, vagyis nem egész 1 frtért J. F. Steinkopf úrnál Marienstasse 11. Stuttgart, vagy G. Deluz úrnál (Sekretär des Internationalen Vereins für Sonntagsfeier) Rue de Candolle 19. Genf. A ki a vasárnap végtelenül fontos kérdésének mai állásával, mélyreható fontos mozzanataival tisztában akar lenni, rendelje meg ezen könyvet, mely 300–400 lapon hírneves egyházi és világi férfiaktól a következő tárgyakról hoz tanulmányokat, és a gyűlés tagjainak e tárgyak fejtegetése közben tett felelőadásait: 1. A vasárnapi nyugalom jelentősége az ember testi, szellemi és társadalmi szükségére. 2. Jelentés a genfi vasárnap-ügyi nemzetközi ügyvezető bizottság működéséről. 3. A vasárnap megszentelésének jelentősége az egyéni, a családi és a népeletre. 4. A vasárnapi üdülések. 5. Egyházi beszéd. 6. A vasárnapi nyugalom és a nyilvános közlekedési intézmények (vasutak, posták, távirdek stb.). 7. A vasárnapi nyugalom az ipar és kereskedelem terén. 8. A vasárnapi nyugalom a földművelésben. 9. Az állami és hatósági tisztviselők kötelességei a vasárnapügyben. 10. Az iskolák és a vasárnap. 11. A katonaság és a vasárnap megszentelése. 12. A keresztyén egyházak kötelességei a vasárnapügyben. 13. Congressusi zárbeszéd. — Ismételve melegen ajánljuk e könyvet.

Mózes a Nébó tetején. Imádság és búcsúbeszéd. Néhai b. e. Miklóssy Mózes gyászinnepélye alkalmával *

az 1892. évi novemberhó 8-ikán elmondta Könyves Tóth Kálmán ref. lelkész Emlékül kinyomatta a gyászoló család. Debreczen. nyomtatott a város könyvnyomdájában. — A szívből fakadt s egészen alkalmoszerű szép imádság és búcsúbeszéd méltólag sorakozik a kiváló nevű egyházi író egyéb művei mellé.

Megjelentek. 1. A magyarországi ev. ref. egyház Budapesten 1891. évi december 5-én megnyílt országos zsinatának jegyzőkönyve. Kiadta Tóth Sámuel zsinati jegyző. II. 1892. évi márczius 9-től április 6-ig. Budapest. A 251 lapra terjedő jegyzőkönyv egyházunk legújabb történetének egyik legfontosabb okmánya. — 2. Az evang. ref. tiszántúli egyházkerület 1892. augusztus 23—27. napjain Debreczenben tartott második gyűlésének jegyzőkönyve. Kiadta Tóth Sámuel egyházkerületi főjegyző. Debreczen, nyomtatott a város könyvnyomdájában. E jegyzőkönyv már szétküldött egyházkerületünk gyülekezeti számára. — 3. A zsinat iskolaiügyi bizottságának javaslata. A 95 §-ra terjedő javaslat, indoklásával együtt, Szeremley Sámuel elnök és Mitrovics Gyula előadó aláírásával jelent meg. A f. hó 24-én összeült zsinat főtárgya e javaslat tárgyalása leend. — 4. Szabó Aladár és Kecskeméthy István által Budapesten szerkesztett „Koszorú” II. füzeté is, melyben Szabó A.-tól „Ne kísérsd az Istent” cz. a. egy igazán népies hangon írt jó elbeszélés van egy istentagadó, bűnös leányról, ki halála előtt megtér. A füzet ára 4 kr. Ajánljuk e derék vállalatot egyházunk tagjainak figyelmébe, pártfogásába. A következő füzetéről azonnal itt alább szólunk. — 5. „Közöny a Debreczeni Hitmanszaki Önképző-Társulat” köréből. I. szám. Theologiai hallgatóink e lapját, az ő szellemi munkásságuk e fokmérőjét mindig örömmel vesszük kezünkbe. Az első számot különben legnagyobb részben a Társulat felügyelő tanárának, dr. Erdős Józsefnek reformációi alkalmi beszéde foglalja el, melyből mi is közöltünk egy részletet. Utána oratoriumi szemle és vegyes közlemények következnek. Ajánljuk e Közönyt a theol. akadémiánk szelleme, irányja, benső élete iránt érdeklődő közönség figyelmébe.

Előfizetési felhívás „Mult és jelen” cz. műre. Az idők komolyak, s mindenki érzi, hogy magasztos eszmékre, új életet adó igazságokra van szükségünk. „Mult és jelen” cz. kiadványunkban ez eszmék és igazságok körébe óhajtjuk vonni az olvasót. A multból egy kiváló nőnek, Luther Márton nejének jellemképét, s a nagy reformátornak, Kálvinnak nevezetes küzdelmeit akarjuk feltüntetni. A jelenből a magyar nép vallás-erkölesi életét, fény- és árnyoldalival állítjuk az olvasók lelki szeméi elé elbeszélés alakjában. A könyv terjedelme legalább 3 és fél ívnyi lesz. Ára finom papírra nyomva, kiválóan szép díszkötésben 50 kr., melyhez 10 kr. küldési díj esatolandó, ha valaki 3-nál kevesebb példányt rendel meg. 3 példányon felül bérmentes küldés; tíz példánynál egy tiszteletpéldány. Még csak azt jegyezzük meg, hogy a „Mult és jelen” a „Koszorú” czímen kiadott könyvek harmadik, a többitől független kötetét képezi s füzve is valamivel egyszerűbb papíron kapható. Egy példány 10 kr., 25 péld. 2 frt 20 kr., 50 péld. 4 frt 20 kr. s 100 péld. 8 frt., 25 példányon felül bérmentes küldés. — Megrendelések (lehetőleg decz. 6-ig) Rózsa Kálmán és neje könyvkiadóhivatalába, Budapest, Szt.-király-uteza 30. sz. intézendők. A mű decz. 6-tól kezdve szállítható. Kérjük mindazokat, a kik a komoly s mégis

mű attató olvasmányok fontosságát ismerik, pártolják vállalatunkat, mely a rendkívül olcsó árak mellett csak nagyon hatékony pártolás által tartható fenn. Budapest, 1892. nov. 19. Szabó Aladár, Kecskeméthy István.

Előfizetési felhívás. „Vallásos iratokat terjesztő egyesületünk” a reánk jövő téli hónapokban is ki fogja adni képes protestáns néplapunkat, a Téli Ujságot, mely a lefolyt 13 év alatt nagy kedvességet nyert a magyar protestáns olvasó közönség előtt. Ma már sok ezren olvassák e kis lapot, s a kik megismerték, várva várják, mint családjuk kedves téli vendégét, mely szívet, lelket nemesítő olvasmányaival a vallásosság, hitbuzgóság s tiszta erkölcs terjesztésének nemes munkáját végezi, s mint ilyen, lelkésztársainknak Istenországába erősítésében hűségesen segédkezik. S erre, különösen mai napság, nagy szükség. Az idők jelei ugyanis komolyan figyelmeztetnek bennünket arra, hogy minden lehető tegyünk meg a protestáns öntudat s egyházas élet erősítésére híveink körében, hogy mindenik mint élő, munkás tag legyen anyaszentegyházunk nagy épületében. Ezt a célt szolgálja a Téli Ujság, mely népünk viszonyaihoz alkalmazkodva, a munkaszünet alkalmával keresi fel híveinket, a mikor együtt van a család, s olvashatja azt az atya és anya, háznépe előtt az ő hallásokra, egybegyűjtven őket, férfiakat és asszonyokat, a kiesikéket és jövevényeket, hogy hallják és tanuljanak és féljék az ő Urokat Isteneket és őrizzék meg, beteljesítvén a törekvénynek minden ígét. (V. Mózes 31, 12.). Minthogy lapunk terjedése főképp lelkésztársaink s egyházunk tanítóinak buzgalmtól függ: tisztelettel kérjük őket, hogy hatáskörükben e lap megismertetését és terjesztését munkálni, a küldött mutatópéldányokat a hívek között kiosztani szíveskedjenek. A lap december, január s február hónapokban, 13, négy oldalos számban, minden héten egyszer, szerdán fog megjelenni. Előfizethetni Hornyánszky Viktor könyvárus úrnál Budapesten, postautalványon. Előfizetési ár a három óra 26 kr., ha legalább 10 példány rendeltetik meg. Kevesebb számú példányoknál — egynél 39 kr.; kettőnél 78, háromnál 1 frt 17 kr. s így tovább. Békés, 1892. nov. 8. Szabó János esperes, a vallásos iratokat terjesztő egyesület elnöke. Budai János, szerkesztő. — A legőszintébb jóakarattal ajánljuk e kis lapot egyházaink, lelkészeink, tanítóink s általában a prot. családok pártfogásába. Az első szám, mint tudjuk, több ezer példányban szétküldött már hazánk különböző vidékeire, — tartsák és rendeljék meg minél többen a következő számokat is. Közelebb bővebben ismertetni fogjuk e számot.

Kérelem a nt. lelkészi karhoz. Az országos protestáns árvaházi egyesület tulajdonát képező, „1893. évi Protestáns Árvaházi Képes naptár”-ra most az év vége felé is egyre érkeznek hozzánk megrendelések az ország különböző tájékról. Példányaink elfogyván, hogy az utólag nyilvánuló pártolást csak részben is kielégíthessük, a nt. lelkész urakat tisztelettel fölkérjük, hogy a kik a hozzájuk küldött példányokat még el nem adhatták vagy kelendőségükre bizonyosan nem számíthatnak: a fölösen megmaradottakat a mi költségünkre azonnal visszaküldeni szíveskedjenek. Tisztelettel, Hornyánszky Viktor, mint a „Prot. árvaházi képes naptár” bizományososa.

Különfélék.

Országos zsinatunk harmadik ülészaka f. hó 24-én nyílt meg Budapesten Pap Gábor püspök és Tisza Kálmán elnöklete alatt. Kun Bertalan püspök úr — mint értesülünk — lábsérülése miatt nem lehet most jelen a zsinaton. Az első napi ülés az időközben készült bizottsági munkálatok bejelentésével és szervezkedéssel folyt le. Jövő héten megjelenendő „Zsinati Értesítőnk“ kimerítő tudósítást fog hozni zsinatunk tárgyalásairól.

Magyarország új miniszterelnökének vallásügyi politikája.

F. hó 21-én jelent meg először az országházban dr. Wekerle Sándor, mint Magyarország új miniszterelnöke, s ott tartott programbeszédében, az általa vezetett kormány nevében is, az általa követendő vallásügyi politikáról a következő bejelentéseket tette. „A vallásügyi politika terén azon komoly törekvéstől vagyunk áthatva, hogy az állam érdekeinek biztosítása mellett a vallásos nyugalom és béke meg ne zavartassék, hogy ezeket érintő összes közintézményeink akként rendeztesenek be, hogy a vallásos béke és nyugalom állandó megóvásának biztosítékai legyenek. Mint már a megelőző kormány is kijelentette, a korona legmagasabb jóváhagyásával, megállapították azok az elvek, a melyek az izráelita vallás törvénybe iktatására, a vallás szabad gyakorlatára és az általános polgári anyakönyvek behozatalára vonatkozó törvények alapját képezik. Ezen elvek alapján már elkészítették az izráelita vallás recepeziójára vonatkozó törvényjavaslat, és munkába vették a vallás szabad gyakorlatára és az általános polgári anyakönyvek behozatalára vonatkozó javaslatok, úgy, hogy ezeket még a téli ülészak folyamán alkormányos tárgyalás végett képesek leszünk előterjeszteni. Utóbbi törvényjavaslatban, mely az általános polgári anyakönyvekről szól, oly intézkedést szándékszunk fölvenni, hogy addig, míg a polgári anyakönyvek általán életbe léptethetők lesznek: a jelenlegi anyakönyvekben az anyakönyv-vezetők az elkeresztelési esetben azt is tüntessék ki, hogy az 1868. 53. t.-ez. szerint az illető elkeresztelt mily vallásúnak tekintendő, és a mennyiben az anyakönyv-vezetők e követelménynek meg nem felelnének, az illető helyen a polgári anyakönyvezés azonnal életbeléptethető legyen, viszont e törvény meghozatalával egyidejűleg az 1890. február 16-iki miniszteri rendelet hatályon kívül helyeztessék. Az egyházpolitikai kérdések negyedikére, a családjog kiegészítő részét képező házassági jogra nézve, az újonnan alakult kormány immár abban a helyzetben volt, hogy a házassági jog alapelveire és ezek közt a kötelező polgári házasságra nézve is egyhangú megállapodásra juthatott, minélfogva legfelsőbb elhatározást eszközölt ki annak elvi kijelentésére, hogy a házassági jogra vonatkozólag kidolgozandó és már munkába vett törvényjavaslat, a minden állampolgárok közt köendő házassági viszonyból eredő jogi kérdések fölötti általános állami bíraskodás és a kötelező polgári házasság alapelvei alapján készíttessék el. Ebből önként érthető t. ház, hogy az nem érinteti Ő felségének azon legmagasabb jogát, hogy a kivitelre és egyes részletes intézkedésekre nézve legmagasabb elhatározását akkorra tartsa fenn, midőn a kidolgozott törvényjavaslat eléje terjesztetik. Ezen a házassági jogra vonatkozó törvényes intézkedések által az 1868 : LIII. t.-cznek abbeli rendelkezései, melyek a szülőket azon jogukban, hogy gyermekeik

vallási hovatartozása iránt rendelkezzenek, jelenleg akadályoznak, hatályon kívül helyeztetnek.“

A debreczeni róm. kath. egyházközség új prépost-plébánusa, ki a szerenesétlenül járt, egyik lábát elvesztett Szakszó Rezső helyére neveztetett ide ki makariai vál. püspök címmel, *dr. Wolajka Nándor*, f. hó 17-én érkezett városunkba. A vasúti indobáznál tiszteletére megjelentek között ott volt városunk polgármestere is, ki rövid beszédben üdvözlőlvén az érkezettet, erre ez többek közt a következő szavakkal válaszolt: „Isten engem úgy segéljen, hogy sem magam meg nem bontom a felekezetek békés egyetértését és szeretetét, sem pedig híveimnek megbontani nem engedem. Működésem odairányul és a vallásfelekezetekkel vállvetve oda működöm, hogy rajongásig szeretett hazám, s e város felvirágzását, jólétét előmozdítsam.“ A magas állású főpap ajkairól elhangzott e szavak a lehető legjobb hatást okozták köreinkben, mint ezt a nov. 20-án általa rendezett nagy közebéden is tapasztalhatta, hol a rokonszenves megjelenésű, beszédű főpapot minden oldalról tiszta, hamisítatlan óvációval, szeretettel vettük körül. Isten hozta őt városunkba, hol szép tere van neki a felekezetek közti egyetértés, közös munkálkodás előmozdítása által távol tartani tőlünk az épen most több helyen előtűnni kezdő áldatlan vallási versengés hydrafejét.

Az érmelléki egyházmegyéből. T. Szerkesztő úr! Azt hiszem, nem éreketlen a lap olvasóira nézve olvasni a tisztújítások eredményét; ily czélből itt közlöm egyházmegyénk új tiszti névsorát, ha jónak látja Szerkesztő úr, legyen szives már a következő számban kiadni. Esperes: Szőke János. Gondnok: Fráter Imre. Tanácsbírák: Egyházi részről: Nagy István hegyköz-szentimrei, Thamási Lajos olaszii, Szathmári Sándor margittai, Vecsei Sándor asszonyvásárai, Marjai Péter nagylétai lelkész. Világi részről: Zsigó Endre szalaesi, Dráveczki Béla székelyhidi, Fráter Béla érsemjéni bírtokos, Kenrad László mihályfalvai ügyvéd, Fényes Endre székelyhidi kir. járásbíró. Jegyzők: Egyházi részről: Thamási Lajos, Marjai Péter. Világi részről: Konrad László, Várad Soma székelyhidi ügyvéd. Az egyházmegyében uralkodó ritka szép egyetértésre mutat, hogy az előbbi tisztikar csaknem egyhangú szavazattal újból megválasztott. Egyetlen egy új tag választott, Fényes Endre kir. járásbíró. kiben — szeretjük hinni — kiváló buzgalmű férfiút nyert az egyházmegye. N.-Léta, 1892. nov. 23. Marjai Péter.

A Fonciére, Pesti biztosító-intézet, melylyel áll tisztántúli egyházkerületünk, — mint tudjuk, — szerződési viszonyban, elvesztvén debreczeni főügynökségének eddigi vezetőjét, az egyházunk érdekei iránt oly melegen buzgó *Bekény Ottokárt*, helyére *Kubai Alajos* urat nevezte ki a következő körlevél szerint: „Debreczeni főügynökségünk vezetője, Bekény Ottokár úr, legközelebb elhalálozván, van szerenesénk önt értesíteni, hogy helyébe régi, kipróbált főügynökségi hivatalnokunkat, Kubai Alajos urat neveztük ki főügynökségi titkárrá, ki debreczeni főügynökségünk czégét az alant látható aláírás szerint fogja jegyezni. Kubai urat, akadályoztatása esetén, szintén régi, megbízható főügynökségi hivatalnokunk, Zámory László úr fogja titkárhelyettesi minőségben helyettesíteni és a főügynökségi czéget az alant olvasható aláírása szerint jegyezni. Méltóztassék a fentiekben jelzett változásról tudomást venni és intézetünk iránt eddig is tanúsított, általunk különösen méltányolt bizalmát részünkre tovább is fentartani. Teljes tisztelettel Fonciére, Pesti biztosító-intézet. Aebly, Schön.“ (Következik a

jelzett két aláírás). Midőn az új főgynökségi titkár urat tisztelettel üdvözljük állásában, melyben oly sokszoros alkalma leend egyházunkkal érintkezni, kérjük, tartsa meg ez iránt azon jóleső rokonszenvet, melyet előde részéről folyton tapasztalhattunk.

Beküldetett. Mélyen t. Szerkesztő úr! Beccses lapja nov. 19-iki számában „Püspöklátogatás Nagykállóban“ című cikkben, Dalmi F. a következő kifejezéssel él: „1786. óta nem volt püspök a felső szabolcsi egyházmegyében azon czélből, hogy hivatalos működést végezzen“ stb. Meg nem állhatom, hogy ezen téves közleményre meg ne jegyezzem, mikép a megboldogult Révész Bálint püspök 1873 áldozó-esütörtökön jelen volt Nyiregyházán a ref. templom alapkövetéti ünnepélyén s ezen alkalommal imádságot is mondott; úgyszinté jelen volt 1883. július 2. és 3-án ugyancsak a most említett templom felszentelési ünnepén is, a mikor „gyönyörű imájával s a csak keveseknek adatott előadási erejével — újra — Istenhez emelte a szíveket“, — a mint ezen adatok Lukács Ödön felső-szabolcsi esperes s nyiregyházai ev. ret. lelkész „Nyiregyháza szab. kiváltságolt város története“ című munkájában a 431. és 454. lapokon megírva található. Azon reményben, hogy ezen rövidke közleményvel a nagykállóiak jogos büszkeségét és örömét a legesekélyebb mértékben sem érintetem, tisztelettel maradtam. Halmi F.

Felhívjuk olvasóink figyelmét Dávidházy Imre debreczeni jónevű könyvkötészetének e számban megjelenő hirdetésére. A kik néh. Révész B. irodalmi hagyatékának III kötetét bekötve óhajtnák megkapni, írjanak D. I. úrhoz decz. 10-ig, mint a mely napon e kötet expedálását meg fogjuk kezdeni.

Szerk. posta. K. Zs. Uj-Bánoveze; N. L. F. Bányas; K. I. Gebe. Beccses cikkeik a jövő heti számban fognak megjelenni

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **CSIKY LAJOS.**

HIRDETÉSEK.

Pályázat.

A nagykárolyi egyházmegyébe kebeleztet érkörtvélyesi ev. ref. egyház lelkészi állomására, melynek évi javadalma termény, földhaszonélvezet, készpénz, tűzifa és stolarékban, a legutóbbi — 1890 iki — hivatalos becslés szerint 678 frtra megy, s így az egyház III-ad osztályú.

A megválasztandó lelkész 1893. ápril 24 én foglalja el hivatalát, azonban az első évben a jövedelemnek csak felét élvezi, másik fele az özvegyet illetvén egyházmegyei statutum szerint.

Szabályszerűen felszerelendő pályázatok f. évi decz. 15-ig nagyt. Segesvári József esperes úrhoz Kántor-Jánosiba (Szatmárm. u. p. helyben) küldendők.

Debreczen, 1892. nov. 17.

Kiss Áron,
püspök.

HIRDETÉS.

A Csiky Lajos theol. tanár úr által sajtó alá rendezett és kiadott

RÉVÉSZ BÁLINT IMÁDSÁGOK

című imakönyvek eddig megjelent két kötetéhez, valamint közelebb megjelenendő

ORÁCZIÓK ÉS HALOTTI EGYHÁZI BESZÉDEK

című művéhez, igen izléses és jó anyagból készült

BEKÖTÉSI TÁBLÁKAT

ajánl

DÁVIDHÁZY IMRE KÖNYVKÖTÉSZE.

Egy drb. tábla ára, bekötés nélkül, 30 kr, mely 5 kr posta bélyeg beküldése mellett azonnal küldetik.

A már eddig megjelent füzött példányok beküldés esetén ugyan e táblába márványozott vágással, díszesen kiállítva, 50 krért, arany vágással 80 krért köttetnek.

A jövő évben megjelenendő kötetek előleges értesítés után s a bekötési díj beküldése mellett már bekötve küldetnek szét a körv t. rendelőhöz.

Tisztelettel

Dávidházy Imre
könyvkötésze.

Debreczen, Fűvészkert-utca 1075.

Magyarország legrégebb harangöntője

Kis-Gejőczben (Ungmege), posta Ungvár.

A nagytiszt. lelkész urak beccses figyelmébe!

Szállítok harangokat bármily súlyban, utólagos — a harang kipróbálása utáni — fizetéssel, forgatható fa- vagy vaskoronával. Jót állok a legjobb hangképességért, tartósságért és a szállításnál történhető kárókért is. A nem tetsző harangot visszaveszem.

Öntődém, több mint egy százados fennállása óta, közmegelegedésre már nagyon sok harangot szállított, s reményem, hogy becsületes, a kor igényeinek teljesen megfelelő munkámmal a nagytiszt. lelkész urak és a t. közönség bizalmát jövőre is ki fogom érdemelni.

Kiváló tisztelettel

Egry Ferencz,

harangöntő és földbirtokos.

9—10